

Kétszáz éve született dr. Wenzel Gusztáv (1812-1891)

HADOBÁS SÁNDOR

Az utókor jogászként, jogtörténésként tartja számon, azonban termékeny szakirodalmi munkásságának értékes bányászattörténeti vonulata is van. Ezért feltétlenül érdemes arra, hogy lapunk hasábjain megemlékezzünk születésének 200. évfordulójáról, annál is inkább, mert úgy tűnik, hogy a hazai tudományos körök megfeledkeztek a jubileumról – mindenestre e sorok írásáig nem találkoztunk róla szóló ünnepi méltatással.

Életútjának rövid foglalata a következő: A szászországi *Lukauban* látta meg a napvilágot 1812. január 19-én. Apja ugyanis a *Napóleon* elleni háborúban, mint huszárcapitány, külhonban állomásozott. Később *Lombardiába* költöztek. *Veronában* kezdte meg iskolai tanulmányait, majd a milánói katonai intézet hallgatója lett. A gimnáziumot a salzburgi bencéseknel és a váci piaristáknál végezte. Középiskolai tanulmányai végeztével *Bécsben* és *Pesten* jogot hallgatott, 1835-ben szerzett oklevelet. 1836-ban jogi doktorátust szerzett, s ebben az évben jelent meg első tanulmánya is. Ügyvédi vizsgát tett, de nem folytatott ügyvédi gyakorlatot. 1838-ban a pesti egyetemen a történelem helyettes tanára, 1839-től a bécsi *Theresianum* oktatója. 1846-tól a *Magyar Tudományos Akadémia* levelező, 1858-tól rendes tagja. 1850 és 1889 között a pesti egyete-

men a magánjogi tanszék tanára. 1866-ban a pesti egyetem rektora. 1868-ban királyi tanácsosi címet kapott. Nyugalomba vonulásától, 1889-től a főrendiház tagja. Az abszolutizmus idején síkra szállt a magyar nyelvű oktatásért. Mint jogi író, a régi feudális intézmények nemzeti jellegének hirdetője, a történeti jogi iskola híve. Elsőként tanította hazánkban az európai jogtörténetet. Jelentős szerepe volt a magyar történelmi források feltárásában és közreadásában. A *Magyar Történelmi Társulat* egyik vezető személyisége volt, számos hazai és külföldi tudományos testület választotta tagjai sorába. 1871-ben munkásságát akadémiai nagyjutalommal ismerték el. 1891. november 23-án hunyt el Budapesten.

Wenzel Gusztáv neve alapvető jelentőségű tudományos munkái révén fogalommá vált a történészek és más diszciplínák művelői körében. Monumentális vállalkozása, az *Árpádkori új okmánytár* (1860-1874) 12 kötete másfél évszázada nélkülözhetetlen segítője a korai történetünkre vonatkozó kutatásoknak. Ez a régebben nehezen hozzáférhető, csak a legnagyobb könyvtárakban előforduló mű a modern technikának köszönhetően már közkinccsé vált: van dvd- és internetes változata, a pápai *Jókai Mór Városi Könyvtár* jóvoltából pedig reprint kiadása is kézbe vehető. Jogtörténeti és más munkái szintén pótolhatatlanok a szakemberek számára.

A bennünket közelebbről érdeklő bányásztörténet terén is maradandót alkotott. Főként a bányászat jogi kérdései foglalkoztatták. Először is megemlítjük, hogy *Wenzel* nevéhez fűződik a selmecbányai régi városi és bányajog „felfedezése” 1839-ben, később pedig teljes szövegének publikálása. (Das alte Stadt- und Bergrecht der königlichen Frey- und Bergstadt Schemnitz in Ungern aus dem dreyzehnten Jahrhundert. = *Anzeige-Blatt für Wissenschaft und Kunst*, Bd. 104. 1843. 1-21.)

Első könyve e tárgyban az osztrák bányajogról jelent meg *Bécsben*, 1855-ben. (*Handbuch des österreichischen allgemeinen Bergrechtes auf Grundlage des Gesetzes vom 23. Mai und der Vollzugvorschrift vom 25. Septbr. 1854.*) 1866-ban adta ki *A magyar és erdélyi bányajog rendszere* című munkáját, amely 1872-ben kétfüzetes formában is napvilágot látott. (Megtalálható az interneten.)

Az 1876-os évszámot viselő *Az alsómagyarországi bányavárosok küzdelmei a nagy-lucsei Dóczyakkal 1494-1548* című tanul-

mánya sok érdekes adatot közöl a bányavárosok korabeli életéről, helyzetéről. (Interneten elérhető a pécsi *Klimo Könyvtár* digitálizált anyagában.)

A mi szempontunkból fő műve az 1880-ban kiadott *Magyarország bányászatának kritikai története*. A 446 oldal terjedelmű könyv előszavában *Wenzel* a következőket írja:

„... a jelen munkának kettős feladata van: hogy t. i. Magyarország bányászatának történetét közvetlenül a meglévő kútffői adatok alapján, aránylag rövid áttekintésben nyújtsa; s hogy ezzel összefüggőleg egyszersmind ezen történetnek nevezetesebb kútffőit egy általános gyűjteménnyé foglalja egybe. Ami a hazai bányászat történetének érdekében irodalmunkban eddig történt, az nemcsak magában véve vajmi kevés, hanem – s ez mindig a főhiány volt – országos álláspontra sem emelkedett soha. Ehhez képest az ország egyes vidékeinek, p. o. az ún. alsó-magyarországi bányavidéknek, Erdélynek stb. bányatörténete szaktudósaink szorgalmas figyelmében részesült ugyan, de emellett az ország általános bányatörténetének készítésére az első kezdeményezések sem történtek meg. Pedig Magyarország bányászatának – egybe véve – mind gazdasági és technikai, mind történelmi érdekei oly fontosak, hogy ezek tekintetéből a hazai bányászat múltjának általános szempontok szerinti tanulmányozása nagyon is okadatoltnak mutatkozik.”

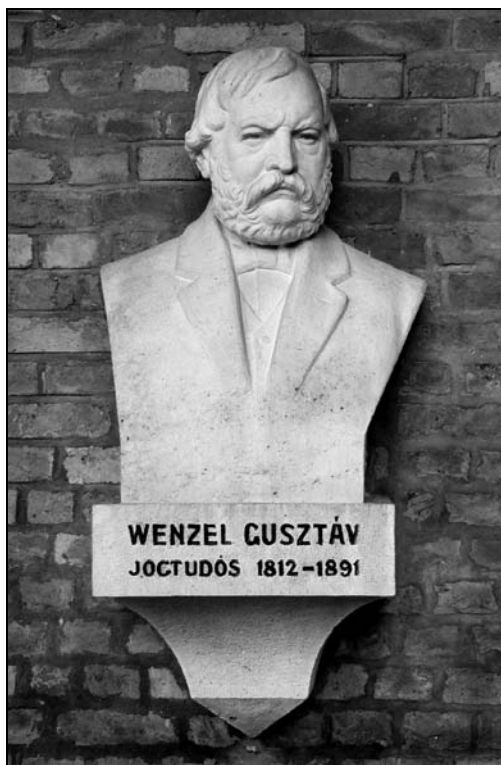
A történelmi összefoglalást követő, mintegy 180 oldalnyi „okmányi függelék” csak olyan forrásokat mutat be teljes egészében, amelyek akkoriban még közöletlenek voltak. A bányásztörténet kutatói számára nélkülözhetetlen mű szerencsére már több helyen hozzáférhető az interneten, sőt a *Históriaantik Könyvesház* révén reprint kiadása is megjelent 2010-ben, ezért részletes bemutatásától eltekinthetünk.

A következő, érdeklődési körünkbe tartozó *Wenzel-munka* *A Fuggerek jelentősége Magyarország történetében* című értekezés (1882). Ennek különösen *A Fuggerek mint magyarországi bányavállalkozók* című része fontos számunkra. Ez a könyv ugyancsak elérhető az interneten és reprint kiadásban is.

Végül megemlíjtjük *A magyar bányajog rendszere* című művét, amely két füzetben (I.: Általános rész; II.: Különös rész) jelent meg

1879-ben, s 2. (olcsó) kiadása is volt 1890-ben. Talán már mondanunk sem kellene, hogy ez is olvasható a világhálón.

Folyóiratunk jellegéből adódóan nem térhettünk ki *Wenzel Gusztáv* munkásságának minden vonatkozására, csak szűk szakmai szempontok szerint vizsgálhattuk azt. Ennek ellenére összegzésként elmondhatjuk, hogy életműve kiállta az idő próbáját, s könyveinek egyre gyarapodó internetes és reprint változatai utólagosan is biztosítják számára az ismertséget és a folyamatos jelenléte a tudományos világ körforgásában. Születése 200. évfordulójának évében gondoljunk rá hálával és megkülönböztetett tisztelettel.

*Wenzel Gusztáv mellszobra a szegedi Dóm-téren.
Papp József alkotása, 1930.*